

Teie Kõrgestipühitsetus, austatud metropoliit Stefanus!

Oma sisemise elu korralduses on MPEÕK iseseisev kiriklik-administratiivsetes, kiriklik-majanduslikes, kiriklik-valgustuslikes ja tsiviilvõimudega seotud asjaajamistes, vastavalt patriarh Aleksius II Tomosele 26.04.1993a-st, mis taastas autonoomia, mis oli antud Eesti Õigeusu Kirikule Moskva Patriarhaadi Kõrgema kirikliku valitsuse ja patriarh Tihoni poolt 1920a-l.

Mis puutub meie kanoonilistesse sidemetesse Moskva Patriarhaadiga, siis ei piiranud see varem meie vabadust tegutseda Eestis oma karja huvides ning uues Põhikirja redaktsioonis, mis sai kinnitatud Kiriku Täiskogul 20.08.2024, on meie iseseisvus laienenud. Meie seos kiriarhaalse Kirikuga – Moskva Patriarhaadiga – kujutab endast kanoonilist seost. Sarnased seosed on ka EAÕK-l Konstantinoopoli Patriarhaadiga.

Kirik on Jumala poolt loodud jumalanimlik organism, aga tema igapäevases toimimises osalevad inimesed oma tugevate ja nõrkade külgedega. Ning ka inimlike nõraste korral jääb Kirik ometi Kristuse Kirikuks, millest põrgu väravad võitu ei saa. Kui me selle tõsiasja ära unustame ja meie suhtumine Kirikusse taandub sellele, et me asume inimlikest seisukohtadest lähtudes kiriklikku jurisdiktsiooni muutma, siis me taandame kirikliku elu poliitiliste parteide võimujagamise tasemele. Sel moel ei oleks Kirik meie päevini jõudnudki.

Me oleme nõus sellega, et on vaja otsida teid Õigeusu Kiriku kaheks lõhenenud osa omavaheliste suhete normaliseerimisele Eestis. Kuid Teie poolt pakutud mudel ei ole meile vastuvõetav mitmel põhjusel.

Nagu näitas küsitlus kogudustes ja arutus Kiriku Täiskogul, ei ole praegusel hetkel meie Kiriku vaimulikkonna ja ilmikute nõusolekut, et MPEÕK liituks vikaarpiiskopkonnana EAÕK-ga. Samas on üksikisiku tasemel igal inimesel vabadus teha oma isiklik valik, millisesse kogudusse ta tahab kuuluda.

Olemasoleva lõhestatuse ületamine on meie ühine eesmärk, kuid selle saavutamiseks on vajalikud kanoonilised ja kristlikult vastuvõetavad vahendid. Teie poolt välja pakutud mudel kanooniliste sidemete katkestamiseks Moskva Patriarhaadiga ja MPEÕK taandamine vikaarpiiskopkonnaks, et sulanduda EAÕK-ga, ei kujuta endast õigeusklike kristlaste taasühendamist meie maal, järgmistel põhjustel:

Enne seda, kui hakata arutama võimalike suurte sammude üle, on vaja taastada elementaarne usaldus inimeste ja Kirikute vahel. Meie omalt poolt näeme, et usalduse kadumine on tingitud sellest, et EAÕK keeldus täitmast kõiki kokkuleppeid, mis said paika pandud kahe Patriarhaadi vahelistel läbirääkimistel Zürichis 1996a aprillis. Kokku lepiti alljärgnevas:

1. *„Kaks patriarhaati, sooviga säilitada Ortodokse kiriku ühtsust ja lahendada nii kiiresti kui võimalik probleemid, mis tekkisid hiljuti Eesti Õigeusu kirikus, leppisid kokku, kasutades äärmist dispensatsiooni („oikonoomiat“ - /D.L./), et nad annavad Eesti Õigeusu Kirikule vabaduse valida, millise kirikliku jurisdiktsiooni alla nad tahavad kuuluda, kas Konstantinoopoli Patriarhaadi või Moskva Patriarhaadi alla.*
2. *Eelnimetatud kokkuleppe elluviimiseks teevad mõlemad pooled järgmise ettepaneku:*
 - a) *Konstantinoopoli patriarh nõustub ajutiselt edasi lükkama 20.02.1996 vastuvõetud otsuse rakendamist, mis puudutab Eesti Õigeusu Kirikut. See edasilükkamine toimub eesti Õigeusu koguduste olukorra reguleerimise nimel, kes valivad jurisdiktsiooni, mille alla nad soovivad kuuluda. Pidades silmas kogudusi, kes on juba formaalselt teatanud oma otsusest minna ühe või teise jurisdiktsiooni alla, kahele Patriarhaadile on usaldatud*

teatada mõlema Patriarhi ja nende sinodite üheaegses otsuses, et nad tunnustavad nii tehtud otsuseid kui ka tekkinud Eesti kiriklikku olukorda. Neile kogudustele, kes veel ei ole otsustanud jurisdiktsiooni küsimust, antakse võimalus seda nelja kuu jooksul teha.

b) Peale eelmises punktis kirjeldatud mõlema Patriarhaadi Sinodi üheaegse otsuse vastuvõtmise, annab Moskva Patriarhaat oma jurisdiktsiooni all olevale Eesti ortodokssele vaimulikkonnale võimaluse soovi korral minna Konstantinoopoli Patriarhaadi alla. See kehtib ka nende vaimulike kohta, kes on suspendeeritud (kirikliku keelu alla pandud. – /D.L/).

c) Mõlemad Patriarhaadid töötavad koos, et ühiselt esitada oma seisukohad Eesti valitsusele, nii et kõikidel eesti õigeusklikel oleks samasugused õigused, kaasa arvatud õigus oma varale.

3. Punktis 2a mainitud pühade sinodite üheaegse otsuse tulemuseks on täieliku osaduse taastamine mõlema Patriarhaadi vahel, millisel koostööl on suur tähtsus kogu ortodokssele maailmale.

4. Punktis 2a märgitud ja 20. veebruaril 1996 vastu võetud otsuse rakendamise edasilükkamise aeg peab olema 4 kuud.

Moskva Patriarhaat on otsustanud taastada Oikumeenilise Patriarhaadiga katkenud läbikäimise⁴. (EAA.5355.1.480 (paginatsioonita))

- 1) Zürichi kokkuleppeid, mis nägid ette mõlema Patriarhaadi kiriklike struktuuride võrdsed õigused, ei saa ära muuta ühepoolselt, seda enam institutsioonide poolt, mis on madalamad nendest, kes need kokkulepped sõlmisid. Aga ühendada EÕK ja EAÕK ebavõrdsetel alustel, tähendaks nende kokkulepete rikkumist.
- 2) EÕK mittekanoniline üleminek teise jurisdiktsiooni, mis ignoreeriks vaimulikkonna ja kirikurahva tahteavaldust, tähendaks südametunnistuse vastu minekut, mis oleks vastuolus kirikliku elu korraldusega ja konstitutsioonilise usuvabaduse põhimõtte rikkumine.
- 3) Omatahisi kanooniliste sidemete lõpetamine kiriarhaalse Kirikuga kujutab endast lõhet. Kiriku lõhestamine on patt ja kanooniline kuritegu. Sellisele vundamendile ei ole võimalik ehitada kiriklikku elu.

Ja veel üks ebaseadlik moment. Meenutades Kiriku kannatusi nõukogude võimu all, lubasite Te endale väljendeid, mis on solvavad meie jaoks ja meie ülemkarjaste suhtes, omistades neile truualamlikkust kirikuvaenulikule režiimile ning süüdistades neid koguduste, vaimulike ja kirikurahva kannatustes.

Teil, kes Te suurema osa oma elust olete elanud demokraatlikul maal, kus vääramatult järgiti südametunnistuse- ja usuvabadust, on arvatavasti raske mõista piiskoppide elu, kes hoidsid oma karja totalitaarses ateistlikus riigis ja seeläbi hoidsid ka õigeusku Eestimaal. Veelgi enam. Kuidas on võimalik kõigile omistada ustavust jumalavastasele režiimile? Meie eelmisel Eestseisjal, õndsas mälestuses vääriksel metropoliit Korneliusel, kes oli Evangeeliumi kuulutamise eest 10 aastaks vangilaagritesse mõistetud, oleks olnud moraalne õigus neil teemadel arutleda. Ja igapäevaste valitsevatest piiskoppidest meenutatakse siin tänutundega. Meil on valus kuulda nende suhtes alusetuid süüdistusi.

Teie Kõrgestipühitsus! Kui Te tõesti olete huvitatud meie kirikutevaheliste kontaktide taastamisest, et sellelt positsioonilt ühiselt edasi liikuda, siis meie omalt poolt oleme valmis aruteludeks ja ühiseks lahenduse otsimiseks. Kuid Zürichi kokkulepete põhised, nii, et kõik õigeusklikud Eestis omaksid ühesuguseid õigusi ning koos otsiksid sellist väljapääsu kriisist, mis oleks vastuvõetav mõlemale poolele.

Me ootame endiselt, et Te omalt poolt võtaksite täita kõiki kokkuleppeid, mis olid saavutatud 28 aastat tagasi. Esimese sammuna kutsume Teid üles astuma samme, et lahendada MPEÕK-le selle kirikliku kinnisvara tagastamist, mis on praegu meie käsutuses, pöördudes omalt poolt Siseministeeriumi poole vastava avaldusega. Selle punkti teepoolne mittetäitmine tähendab meie jaoks iga-aastast täiendavat kulu ligi 21000 eurot hoonestusõiguste tasude näol. Samuti oleksime Teile tänulikud, kui Te pöörduksite Tallinna linnavõimude poole taotlusega mitte jätta meie Kirikut ilma õigusest kasutada Pikk tn 64 asuvaid ajaloolisi kantselei ruume, mis on Eesti Õigeusu ühiseks pärandiks Eestis. Selle pikaajalise kasutamise õiguse säilimise eest sai EAÕK linnalt kompensatsiooniks Pikk tn 66 asuva hoone.

Usume, et sellise vastastikuse austuse ja heasoovlikkuse ilmutamine annaks meile hea võimaluse usalduse taastamiseks, mis saaks juba olla aluseks järgmiste sammude astumisel.